

Ülkemizin Enerji Sorununa Sermaye İktidarı Çözüm Getiremez*

Derleyen: Adil AYTEKİN
Maden Mühendisi

Enerji bunalımının yoğunlukla kendini hissettirdiği günler yaşıyoruz. Bu, Ülkemizde var olan çarpık kapitalist yapının sürekli bunalımlarının bir sonucudur. Karanlıkta göz gözü görmez olunca yönetim kadrolarında ve iş çevrelerinde bir telaştır başlıyor.

TMMOB ve ilgili Odaları olarak yıllardan beri bu konuda yöneticileri uyarıcı, kamuoyunu aydınlatıcı açıklamalar yapmaktayız. Mevcut ekonomik ve politik ortamda köklü özümlerin getirilmeyeceği olgusuna karşın, yinede 1977 ortasında Türkiye'nin genel enerji durumunu gerçek boyutlarıyla kamuoyuna duyurmayı borç biliyoruz.

Kömür rezervlerimiz tam olarak bilinmiyor

Türkiye'nin birincil enerji tüketiminde 1975 yılı dağılımı, kömür % 22, petrol % 47, hidrolik % 5 ve Odun-tezek % 26 olarak gerçekleşmiştir. Enerji kaynaklarımız incelendiğinde tüketimde ki dağılımın sağlıksızlığı ortaya çıkar. Kömür kaynaklarımız her ne kadar bu maddece zengin ülkelerin kadar bol değilse de, gereksinimlerimizi karşılayabilecek olanaklar yaratabilecek durumdadır. Gerçekte kömür rezervlerimiz tam olarak bilinmemektedir.

En fazla bilinen rezervler kamu kesimi elindedirler. Kamuca aranan bir kaç saha dışında özel kesim rezervleri konusundaki bilgiler olasılıklara dayanmaktadır. Kamu ve özel kesim üretimleri ellerinde bulunan rezervlere göre karşılaştırıldığında özel kesimde önemli miktarda atıl kapasite olduğu dikkati çekmektedir. Bu güne dek ülkemizde sağlıklı ve gerçekçi bir kömür politikası, üretim-tüketim planlaması uygulanmamış, gereken yatırımlar zamanında yapılmamıştır. Kömür güncel yönlendirmelere göre kullanılmış, ısınma ısıtma gereksinimi açığı büyük boyutlara ulaşmıştır. Isınma-ısıtma kesiminin ihmali sonucu bu gün yakacak olan potansiyelinin iki katı ısınmada kullanılmakta, tarımda büyük değer yaratabilecek hayvan gübresi tezek olarak yakılmaktadır.

Kömür yataklarımız kamulaştırılman, miktar ve özellikleri saptanmalı, bunlara göre kullanım yerleri belirlenmeli ve öz kaynaklarımıza dayalı, akılcı ve uygulama olanağı olan bir merkezi plan uyarınca değerlendirilmelidir.

İhracat gelirlerinin % 60'ı petrol ithaline ayrılıyor

Ülkemiz 75 milyar kwh ile Avrupa ülkeleri arasında su potansiyeli yö-

TMMOB ve 18 odası enerji bunalımı konusunda yaptıkları açıklamada, "ülkeminin enerji sorununa sermaye iktidarı çözüm getirmez" dediler

Batı ülkelerinde uygulanan geçici kısıtlama önlemlerinin hiç biri enerji bunalımına çözüm getirmeyecektir.

Bölgelere göre üretim ve tüketimin karşılaştırılması da yanlış enerji politikasının bir başka görünümünü vermektedir.

nünden 4. gelmekte ancak bu potansiyelin yalnızca % 9'undan yararlanabilmektedir. Bu arada halen kullanılmakta olan su potansiyelinin % 60'ını Keban'ın oluşturduğunu söylemekte yarar var.

Su gücü kaynaklarımız böylesine bol iken ve bu yolla elektrik üretimi, diğer kaynaklara oranla çok daha ucuz iken, enerji üretimimiz büyük ölçüde petrole dayandırılmıştır. Petrol hakim sınıflar için kolay enerji, emekçi halkımız için pahalı enerjidir. Petrol üretimimiz uzun süredir 3 milyon ton düzeyindedir. Bu kısıtlı üretime karşın, AP'nin damgasını vurduğu 1965 -1975 döneminde enerji tüketimi % 27 artarken, petrol tüketimi %80 artmıştır.

Günümüzde ihracat gelirlerinin % 60'ını petrol ithaline yatıran Türkiye, paramızın sürekli değer kaybetmesini de göz önünde tutan kaba bir hesapla, 1980'de ihracat gelirlerinin %75-80'ini petrole vermek zorunda kalacaktır. Türkiye enerji gereksiniminin yarısını petrole bağlamakla öyle bir kapana girmiştir ki Batı ülkelerinde uygulanan geçici kısıtlama önlemlerinin hiç biri enerji bunalımına çözüm getirmeyecektir.

Petrole yapılan zam tüketicilere büyük oranlarda yansacaktır. Gerçekte petrol fiyatlarının yıllardır sübvansiyeye edilmesi sonucu halkın cebinden çıkan para, şimdi zamlı fiyatlarla doğrudan görünür şekilde halka ödeticeliktir. Yıllardır halkın sırtından desteklenen ucuz petrol'ün 1/4 ini ve ayrıca petrol'den üretilen elektriğin (ki toplam elektrik üretiminin 1/3'i eder) 3/4'ünü kullanan sanayi kesimi ise ancak kârdan zarar etme durumundadır. Şurası da açıktır ki, teknelci sermaye petrole gelen zammı öne sürüp, ürettiği mallara aşırı zamlar yaparak kârını arttırma yoluna gidecektir.

Doğu Anadolu Bölgesi üretimin yüzde 20'sini karşılarken, elektrik enerjisi tüketiminde ancak yüzde 3 orana sahip

Türkiye'de elektrik enerjisi istemi yaklaşık olarak her yıl % 15'lik bir artış göstermektedir. Bu artış elektrik üretim tesislerinin iki katına çıkarılmasını gerektirir. Yıllardır izlenen yanlış enerji politikası sonucu bugün ülkemizde halkımızın ancak % 50 sine elektrik enerjisinden yararlanma olanağı sağlanmıştır.

Ashında elektrik enerjisi üretimi için önemli parasal kaynaklar ayrılmaktadır. 1976 yılında elektrik üretiminin % 30'unun gerçekleştirildiği petrol ürünleri için 1.6 milyar TL. döviz olarak dışarıya aktarılmıştır.

Gene aynı yıl gaz türbinlerinde kullanılan motorin için ödenen para, yakıtı ödenen tüm paranın (2.1 milyar TL) % 22,5'ünü oluşturmakta, buna karşılık sağlanan üretim de tüm elektrik üretiminde ancak % 4'lük bir pay almaktadır.

Bölgelere göre üretim ve tüketimin karşılaştırılması da yanlış enerji politikasının bir başka görünümünü vermektedir. Toplam tüketimde % 38 pay alan Marmara bölgesi, toplam enerji üretiminin ancak % 20'sini karşılamakta, buna karşın toplam tüketimdeki yeri % 3 olan Doğu Anadolu'da, üretimin % 20'si yapılmaktadır.

Sermaye iktidarlarının yanlış üretim tercihi, dengesiz tüketim politikası, sektörü bu gün içinden çıkılmaz bir darboğaza sokmuştur. Bu durum ortadayken «bir ayda elektrik enerjisi sorunu ortadan kalkacaktır» demek gerçekçilikten uzaktır. Yukarıda özetlenen enerji kaynaklarının durumunu değerlendirdikten sonra bu kaynakların belli başlı kullanıcısı olan ulaşım ve sanayi kesimlerini de

Devletçe maliyetinden ucuz olarak satılan enerji aslında tüketim sanayiini geliştirmek için kullanılmaktadır.

Sermaye bu gün üretim yapabilmek için istediği enerjiyi aslında uluslararası tekelci sermayeyle birlikte kendi kârını korumak için istemektedir.

kısaca irdelemekte yarar vardır.

Yanlış ulaşım politikası ve çarpık sanayileşme enerji tüketiminde israfı yol açıyor

Ülkemizde büyüyen oto montaj sanayiinin bir sonucu olarak karayolu taşımacılığı büyük bir akaryakıt israfına yol açmaktadır. Maliyet yönünden avantajı açık olan demiryolunun yolcu taşımacılığındaki payı % 8, yük taşımacılığındaki payı ise % 26, gibi düşük düzeydedir. Özendiren özel oto ile seyahat ise ülke ekonomisine otobüs ve trenden 5 - 6 kat fazlaya mal olmaktadır.

Linyitin % 19'unu, petrolün % 25'ini, elektriğin de % 74'ünü tüketen sanayi kesimi dışa bağımlı, tekelci, montajı ve tüketim malları üretimine dönük bir yapıdadır. Sanayi kesiminde elektriğin en çok kullanıldığı alanlar özel kesimin egemen olduğu gıda meşrubat, tekstil, deri giyim vb. dallardır. Temel sanayi diyebileceğimiz yerlere, sanayi elektrik kullanımının % 36'sı düşmektedir. Bir başka deyişle devletçe maliyetinden ucuz olarak satılan enerji aslında tüketim sanayiini geliştirmek için kullanılmaktadır. Üstelik bu tür sanayi ardından zorunlu olarak yeni enerji israf alanları da getirmektedir. Öte yandan en çok elektrik enerjisi gereksinimi duyan ağır sanayi kuruluşlarından biri olan Seydişehir Alüminyum Tesisleri ise bir türlü çalıştırılmamaktadır.

Sermaye bu gün üretim yapabilmek için istediği enerjiyi aslında uluslararası tekelci sermayeyle birlikte kendi kârını korumak için istemektedir. Sermaye gücünü üretim niteliğinden değil, emperyalist-kapitalist dünyadan almaktadır. Sermaye sınıfının kalkınmaya katkısı olmadığı gibi, onun en büyük engelidir.

SONUÇ ve ÖNERİLER.

— Öz kaynaklarımıza dayalı bir enerji politikası izlenmelidir.

— Enerji üretiminde kullanılan tüm kaynaklar kamulaştırılmalıdır.

— Kaynaklarımızın rezerv ve özellikleri bilimsel bulgularla ivedilikle saptanmalı ve bunlara göre en uygun kullanım yerleri belirlenmelidir.

— Enerji üretimi yurt gerçeklerine uygun bir merkezi plan uyarınca ve kamuca gerçekleştirilmelidir.

— Lüks ve pahalı ulaşım yöntemleri terk edilerek, demir ve denizyolu taşımacılığı geliştirilmelidir.

— Enerji kayıplarını azaltmak ve bölgeler-arası dengeyi sağlamak amacıyla sanayi planlamasında enerji üretim merkezlerinin yeri göz önüne alınmalıdır.

— Elektrik enerjisi üretiminde fuel-oil santralleri ve gaz türbinleri gibi dışa bağımlı ve pahalı üretim maddeleri terk edilmelidir.

Tüm bu öneriler gerçekleştirilmeden enerji sorununa kalıcı çözümlerin getirilmesi beklenemez. Kolay ve kısa vadeli çözümler peşinden koşan sermaye iktidarlarınca enerji sorununun giderilmeyeceği açıktır.

*Bu yazı "Madencilik - Eylül 1977" sayısından kısaltılarak alınmıştır.

* Bu sayıdan itibaren Madencilik Bülteni'nin eski sayılarından, bugün de güncel olan konuları yayınlıyoruz...

